

В І Д Г У К
офіційного опонента
на дисертаційну роботу
Головач Людмили Ярославівни
“Формування готовності майбутніх соціальних педагогів
до статевого виховання старшокласників”
на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти

Теорія і практика професійної підготовки соціальних педагогів в Україні перебувають сьогодні на етапі аналізу, систематизації та популяризації досягнень. Свідченням цього є інтерес науковців до розвитку й розробки технологій професійної підготовки майбутніх фахівців до соціально-педагогічної діяльності з окремих складних проблем. Однією з таких проблем є сфера міжстатевих відносин старшокласників, які вступають у безпосередню фазу підготовки до сімейного життя, знаходяться в складних життєвих ситуаціях особистісного життєвого самовизначення, потребують підтримки й допомоги соціального педагога.

З огляду на це особливе значення має подальше визначення стратегії та деталізації змісту й технологій підготовки майбутніх соціальних педагогів до статевого виховання учнівської молоді, й, зокрема, статевого виховання старшокласників. Звернення до цієї проблеми підтверджує актуальність і своєчасність дисертаційного дослідження Головач Людмили Ярославівни.

Зміст дисертаційного дослідження відповідає профілю спеціалізованої вченої ради К 20.051.01.

Ми засвідчуємо коректність визначення об'єкта (професійна підготовка майбутніх соціальних педагогів до формування статевої культури учнівської молоді) та предмета (організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх соціальних педагогів до статевого виховання старшокласників) дослідження. Варто відзначити відповідність і взаємозумовленість мети і завдань дослідження. Формулювання основних позицій дисертації дає системне

уявлення про обраний аспект роботи, її теоретичні та експериментальні засади та достатньо повно визначає традиційну структуру й логіку роботи, основний хід якої пов'язано з теоретико-методологічним аналізом проблеми.

У дисертації Л.Я. Головач чітко окреслено два напрями роботи для успішного формування готовності майбутніх соціальних педагогів до статевого виховання старшокласників: це формування якісно-нової системи (модель та умови) підготовки майбутніх соціальних педагогів до здійснення означеного виду діяльності та модернізація змістових і технологічних підходів до цієї соціально-педагогічної діяльності, побудовані на оригінальній структурно-функціональній моделі формування статевої культури особистості. Таке співвіднесення дає змогу автору розв'язати поставлені завдання.

На основі застосування культурологічно-синергетичного підходу в трактуванні суспільних процесів і явищ, аналізу значного масиву наукової літератури з цієї проблеми, авторкою розкрито сутність поняття “статева культура” як однієї з інтегральних властивостей особистості. Узагальнюючи сучасні теоретичні підходи до формування статевої культури, вона трактує її як результат сформованості суспільно значущих інтегративних якостей, генетично заданих і соціально набутих під впливом двох важливих спрямувань – функціонування механізму внутрішньої ціннісно-сміслової регуляції статевої поведінки та включення старшокласників у систему зовнішніх статевої відносин. Це надало змогу виокремити її структурні елементи в складі трьох підсистем окремої інтегральної властивості особистості в єдності різнобічних складових цілісної системи базової культури людини.

Приваблює багатоаспектність визначених структурних елементів статевої культури особистості, в складі якої Любов Яремівна виокремлює близько 60 параметрів-показників: статевої дій (результат першої підсистеми), статевої відносин і статевої якостей (другої підсистеми), статевої якостей і статевої спрямованості учинкової діяльності (третьої підсистеми).

Щодо авторського визначення “статевого виховання”, то нас привабило прагнення автора трактувати його як цілеспрямований процес взаємодії суспільства, родини й особистості, вихователів і вихованців у їхній спільній творчій діяльності задля забезпечення необхідних умов для розвитку довершених статевих якостей, передбачених як ефективне функціонування механізму внутрішньої ціннісно-сміслової регуляції статевої поведінки особи в процесі її різнобічних статевих відносин. Саме це положення дало змогу обґрунтувати як напрями теоретичного аналізу проблеми, так і визначити конкретні підходи до розробки авторської моделі та організаційно-педагогічних умов.

Визначення автором наукової новизни є переконливим, і полягає в: обґрунтуванні організаційно-педагогічних умов підготовки майбутніх соціальних педагогів до статевого виховання старшокласників; розкритті змісту поняття “статева культура особистості”; визначенні основних компонентів готовності майбутніх соціальних педагогів до статевого виховання старшокласників; розробці моделі підготовки майбутніх соціальних педагогів до статевого виховання старшокласників.

Вважаємо за доцільне відзначити, що вагомість наукових положень, висновків, сформульованих у дисертації, ґрунтується на вихідних положеннях наукової літератури (320 найменувань, із них 16 – іноземною мовою). Теоретичні положення всебічно проаналізовані і належним чином викладені в основному змісті трьох розділів дисертації.

До теоретичних надбань Головач Л.Я. безперечно належить визначення готовності майбутнього соціального педагога до статевого виховання як особистісного утворення, що передбачає сформованість системи спеціальних компетенцій, наявність професійно важливих якостей, знань, умінь та навичок необхідних до означеного виду професійної діяльності.

Приємне враження справляє переконливість, логічність та детальність

представлених автором пов'язаних між собою основних компетенцій соціальних педагогів, що виступають критеріями (когнітивні, мотиваційні, організаційно-комунікативні, діяльнісно-технологічні) готовності до даного виду діяльності; рівнів (високий, достатній, середній, низький) готовності майбутніх соціальних педагогів до здійснення статевого виховання старшокласників та деталізація їх змістових характеристик, що були закладені в хід експериментальної роботи. Даний підхід дає змогу орієнтуватись в запропонованих у дисертації методиках та в описі констатувального етапу експерименту.

Варто засвідчити достатню вибірку педагогічного експерименту (у процесі дослідження на різних його етапах було залучено 340 студентів 2–4 курсів вищих навчальних закладів), 43 соціальні педагоги, 42 старшокласники.

Необхідно відзначити широкий спектр методик (анкети, тести, письмові роботи), якими користувалась дисертантка для виявлення рівня готовності майбутніх соціальних педагогів до статевого виховання старшокласників. Окремо необхідно зауважити авторські методики, застосовані у дослідженні, особливо експрес-методику для виявлення сформованості якостей статевої культури особистості, побудовану на основі технологічного підходу “Кваліметричний профіль”.

Отримані негативні результати констатувального експерименту (недостатність професійних умінь, значний відсоток студентів і старшокласників із низьким та середнім рівнями сформованості статевої культури особистості та готовності майбутніх соціальних педагогів до статевого виховання старшокласників) спонукали автора до розробки експериментальної моделі підготовки майбутніх соціальних педагогів до означеного виду діяльності. Обґрунтованим є модульний підхід до побудови авторської моделі (цільовий модуль, модуль взаємодії, змістовий і технологічний модулі). Заслуговує уваги деталізація форм і методів роботи на класичні та специфічні.

Людмилою Ярославівною в логічній послідовності презентовано педагогічну комплексну програму підготовки майбутніх соціальних педагогів до статевого виховання старшокласників – запровадження спецкурсу, програми підвищення психолого-педагогічної культури батьків дітей старшокласників, індивідуального плану ведення конкретного випадку статевого виховання старшокласників. Проте бажано було б диференціювати форми роботи зі студентами відповідно до визначених організаційно-педагогічних умов.

У дисертації запропоновано детальне змістове наповнення, характеристика організаційних форм навчально-виховного процесу для забезпечення підготовки майбутніх соціальних педагогів до статевого виховання старшокласників. Це, зокрема, матеріали щодо застосування таких форм і методів роботи, як: міні-конференції, круглі столи, рольові та ділові ігри. Надзвичайно цікавими вважаємо запропоновані автором: методику контактної взаємодії, інтерактивні ігри “Країна статевої”, турнір знавців “Як, чому, яким чином?”, тренінгові заняття “Як стати успішним у міжстатевих взаєминах”. Системно-функціональним є визначення в підготовці студентів трьох цільових векторів: підготовка до роботи зі старшокласниками, з їхніми батьками та взаємодія на рівні різних соціальних інституцій, зокрема, психологічних служб школи, соціальних служб.

Аналіз результатів педагогічного експерименту є достатньо обґрунтованим і дає змогу засвідчити наявність позитивної динаміки в рівнях готовності майбутніх соціальних педагогів до статевого виховання старшокласників контрольних та експериментальних груп та абсолютний приріст на кінець експерименту.

Репрезентативність отриманих експериментальних даних забезпечується розгалуженістю та комплексністю застосованих розроблених методик, обробкою емпіричних даних за допомогою методів математичної статистики, що подані в чисельних таблицях.

Загалом високо оцінюючи дане дисертаційне дослідження, вважаємо за доцільне висловити декілька зауважень і побажань:

1. У дисертації визначено низку методологічних положень й обґрунтована цілісна структурно-функціональна модель статевої культури особистості, проте це не зазначено в науковій новизні.

2. Автор розрізняє елементи статевої та сексуальної культури особи, проте використовує у результатах дослідження деякі компоненти, що виходять за рамки авторського тлумачення статевої культури особистості.

3. Сучасні зміни соціально-політичної та демографічної ситуації в світі та країні показують утвердження демократичних свобод і прав молоді з питань міжстатевих взаємин. Проте автор дослідження ніби переносить нас у радянські часи, коли питання сексуальних відносин учнівської молоді замовчувалося і не обговорювалося в навчально-виховній практиці освітніх закладів.

4. Автор використовує в тексті дисертації 16 джерел іноземною мовою, проте досвід зарубіжної педагогіки з досліджуваної проблематики не представлено у роботі.

5. У тексті третього розділу подано опис інтерактивних занять зі студентами та старшокласниками. Частина опису цих занять можна було б перенести у додаток.

6. Низка розроблених дисертанткою методик діагностики рівня готовності майбутніх соціальних педагогів до статевого виховання тільки згадується і частково описані з посиланням на текст посібника, що доцільно було б розмістити в додатках.

Проте зазначені нами зауваження й побажання не завадили загально-позитивному сприйняттю даного дисертаційного дослідження.

Реалізація основних положень дослідження Головач Л.Я. спрямована на якісне доповнення існуючої педагогічної практики професійної підготовки майбутнього соціального педагога в умовах реформування вищої освіти

України. Матеріали, представлені в авторефераті відповідають змісту дисертації.

Отже, дисертація “Формування готовності майбутніх соціальних педагогів до статевого виховання старшокласників” є завершеним дослідженням, що відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13 “Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 до такого роду робіт, що дає підстави для присудження Головач Людмилі Ярославівні наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти.

08.10. 2016 р.

Доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри соціальної педагогіки
ДЗ “Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка”

С.Я. Харченко

